

ESENȚA ȘI MENIREA JUSTIȚIEI CONSTITUȚIONALE ÎNTR-UN STAT DE DREPT

Igor SPĂNU,

doctor în drept, lector universitar

Constantin LUPU,

doctor în economie, lector universitar

SUMMARY

The article includes elements of judicial administration of justice through reasoned interpretation, application and clarification of legal principles and rules is among the oldest paradigms of constitutional justice. The principles of procedural justice underlying investor-state arbitration remain controversial, especially if confidentiality and party autonomy governing commercial arbitration risk neglecting adversely affected third parties and public interests. There are also concerns that rule-following and formal equality of foreign investors and home states may not ensure substantive justice in the settlement of investment disputes unless arbitrators and courts take more seriously their customary law obligation of settling disputes in conformity with human rights obligations of governments and other principles of justice calling for judicial balancing of all private and public interests affected by the dispute. The constitutional task of judges to apply the law and settle disputes in conformity with principles of justice may require reviewing whether judicial reasoning remains compatible with redistributive principles of case-specific equity, social justice and corrective justice

Keywords: constitution, legal, law, constitutional justice, constitutional court, constitutional control

REZUMAT

Articolul include elementele despre administrarea judiciară prin motivarea dreptății de interpretare, aplicare și clarificarea principiilor și normelor juridice este printre cele mai vechi paradigme ale justiției constituționale. Principiile justiției procedurale care stau la baza de arbitraj a investitorilor-stat rămân controversate, în special în cazul în care confidențialitatea și autonomia părților care reglementează riscul de arbitraj comercial neglija părțile terțe afectate în mod negativ și a intereselor publice. Există, de asemenea, se referă la această regulă, ca urmare a egalității and formal offoreign investitorilor și statele de origine nu poate garanta justiția de fond în soluționarea litigiilor de investiții, cu excepția cazului arbitrilor și instanțele iau mai în serios obișnuite disputele lor obligație de drept ofsettling, în conformitate cu obligațiile privind drepturile omului, ale guvernelor și a altor principii solicitând echilibrarea dreptății judiciare a tuturor intereselor private și publice afectate de disputa. Sarcina constituțională ofjudges să aplice legea și să soluționeze litigiile în conformitate cu principiile justiției pot cere revizuirea dacă raționamentul judiciar rămâne compatibil cu principiile redistributive de echitate specifică fiecărui caz, justiția socială și justiția corectivă

Cuvinte-cheie: constituție, juridică, de drept, justiția constituțională, Curtea Constituțională, de control constituțional

Introducere. De fapt justiția constituțională reprezintă principala garanție a constituționalității într-un stat de drept. Continuând logica această logică, precizăm că, în cadrul mecanismului de asigurare a legalității constituționale, rolul decisiv îi revine justiției constituționale. Pentru a înțelege profunzimea acestui rol, vom atrage atenția pentru început la particularitățile terminologice și de conținut ale acestei instituții. Astfel este dificil a spune când a apărut termenul de justiție constituțională, însă de la apariția sa practic nu au încetat preocupările specialiștilor de a-l defini și a-i elucida conținutul, acesta fiind susceptibil de mai multe înțelesuri. În același timp, și menirea unei asemenea forme de justiție a variat în funcție de înțelesul concret care i s-a dat.

În prezent, date fiind complexitatea vieții sociale, politice și juridice a societății, valoarea socială deosebită recunoscută Constituției ca Lege Supremă a țării, precum și necesitatea tot mai pronunțată de asigurare a regimului legalității și constituționalității, a devenit, în viața noastră, tot mai pronunțată actualitatea și oportunitatea identificării locului și menirii justiției constituționale în cadrul statului, cu scopul final de a spori eficiența practică a acesteia. [7]

Rezultate obținute și discuții.

Pornind de la cele enunțate, în cele ce urmează ne propunem o abordare terminologică și de esență a justiției constituționale și a conceptelor strâns legate de aceasta, care îi formează conținutul, în vederea elucidării menirii sale în statul de drept contemporan, și cu precădere

a rolului acesteia în asigurarea legalității.

Se consideră că pentru prima dată sintagma a fost propusă de către H. Kelsen și Ch. Einsenmann, care o înțelegeau ca „garanția jurisdicțională a supremației Constituției” [9, p.291] sau „o formă de justiție sau, mai exact, de jurisdicție care privește legile constituționale” fără de care constituția nu e decât „un program politic, obligatoriu numai moralmente” [4, p.291].

În încercarea de a defini sintagma, prof. I. Deleanu susține că s-ar putea spune, bunăoară, că justiția constituțională este acea formă de justiție care se înfăptuiește pe baza și în cadrul Constituției. Este greu însă de delimitat astfel termenul de justiție constituțională de celelalte forme de justiție care, de asemenea mai întâi sau poate în cele din

urmă -, se înfăptuiesc tot pe baza și în cadrul Constituției. Prin urmare, locuțiunea justiție constituțională reclamă un sens propriu, distinctiv [2, p.9].

Intr-o definiție de dicționar, justiția constituțională apare ca „ansamblul instituțiilor și tehnicilor prin intermediul cărora este asigurată, fără restricții, supremația Constituției” [3, p.556]. Această definiție se consideră că cumulează câteva din componentele complementare ale justiției în cauză precum: [1, pp. 9-10],

- justiția constituțională ca de altfel, în general, justiția se realizează prin intermediul unui organ înzestrat cu o parte de justiție (aspectul instituțional).

- justiția constituțională se realizează prin anumite mijloace sau în anumite forme care, deși prezintă unele trăsături comune cu mijloacele sau formele altor genuri de justiție, ori împrumută tehnicile acestora, au totuși elemente specifice și exclusive (aspectul procedural).

- scopul justiției constituționale care determină de fapt, modul de organizare a instanței chemată să o înfăptuiască și procedura de activitate a acesteia

- este, în cele din urmă, asigurarea supremației Constituției, sancționarea ei ca factor structurant în sistemul normativ juridic național, „sacralizarea” ei la vârful piramidei ordinii juridice interne.

O definiție mai completă propune M. Fromont: „Justiția constituțională este acea activitate sau funcție exercitată în formă jurisdicțională de către un organ independent, având caracteristicile unei jurisdicții” [5, p.9]. Astfel, apare distincția dintre noțiunea de „justiție constituțională” și „jurisdicție constituțională”.

În timp ce prima desemnează activitatea statală organizată de verificare a conformității constituționale a unor norme sau proceduri, cea de-a doua reprezintă organul sau autoritatea prin care se realizează această activitate [6, p. 258]. Ter-

menul de „jurisdicție constituțională” trimite la activitatea cu caracter jurisdicțional a acestei autorități, la competența ei de a „spune dreptul” cu privire la conformitatea legilor sau a altor proceduri cu prevederile Constituției. Jurisdicția constituțională este, așadar, autoritatea care exercită activitatea complexă de justiție constituțională, beneficiind de o competență specială și specializată acordată prin Constituție [10, pp 9-11].

O explicație a „sensului juridic” al justiției constituționale este oferită de Ch. Einsenmann, care arată că acest sens juridic este de a „garanta repartizarea competențelor între legislația ordinară și legislația constituțională”, de a asigura respectarea ierarhiei sistemului de norme de ordinea statală. Acesta este considerat, în doctrina franceză, elementul decisiv de identificare a „justiției constituționale”. [4, pp 290-295]

Astfel, dacă în sfera de competență a unei jurisdicții intră garantarea repartizării competenței între legislația ordinară și cea constituțională, această jurisdicție exercită activitatea de justiție constituțională [6, p.212].

Potrivit cercetătorilor I. Muraru și M. Constantinescu, în doctrina contemporană poate fi atestată preferința pentru folosirea metonimică a termenului „justiție constituțională”, pentru a desemna, de fapt, organul de jurisdicție constituțională Curtea Constituțională. Cu toate acestea, formularea „justiție constituțională” este considerată prea generală. Ea nu exprimă cu exactitate nici autoritatea competentă și nici competența acesteia, așa cum rezultă din re-glementările constituționale și legale, fiind astfel susceptibilă de mai multe înțelesuri.

Astfel, dacă în sensul clasic justiția înseamnă a face dreptate și presupune existența unui litigiu, din examinarea dispozițiilor constituționale privind competența Curții rezultă că, uneori, nu sîntem în prezența unor litigii, iar

procedurile folosite de către Curte nu sînt totdeauna jurisdicționale. Respectiv, expresia este mai mult convențională și, desigur, poate fi folosită pentru că permite un limbaj simplu într-un domeniu unde, pe un fond comun de competențe, există și unele diferențieri [8, p. 10]. În viziunea noastră, dificultatea definirii conceptului de justiție constituțională derivă din însăși complexitatea justiției ca noțiune. În sens larg însă, prin justiție constituțională urmează să înțelegem atît jurisdicția constituțională („în persoana” Curții Constituționale), cît și competența acesteia de exercitare a controlului constituționalității, scopul final al căruia fiind asigurarea legalității constituționale (constituționalității) [7, p. 480].

Strîns legată de justiția constituțională este noțiunea de control al constituționalității legilor expresie deja încetățenită. Deși sugestivă și sub un anumit aspect imanentă, expresia nu este totuși adecvată, întrucît controlul constituționalității legilor reprezintă totuși doar una dintre tehnicile puse la dispoziția justiției constituționale, moment ce poate fi dedus din următoarele atribuții ce revin justiției constituționale [3, pp. 557-558]:

- asigurarea autenticității manifestărilor de voință ale poporului suveran;

- respectarea pe verticală și pe orizontală a competențelor conferite prin constituție diferitor autorități publice (altfel spus, controlul echilibrului între autoritățile publice);

- protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului;

- soluționarea unora dintre problemele contencioase date prin constituție în competența justiției constituționale (spre ex., atribuții de contencios electoral).

Respectiv, expresia „control al constituționalității legilor” desemnează activitatea organizată de verificare a conformității legilor cu Constituția. Ca instituție a dreptu-

lui constituțional, „controlul constituționalității legilor” cuprinde ansamblul normelor privitoare la autoritățile competente de a exercita această verificare, la procedurile aplicabile și la măsurile ce pot fi luate după realizarea acestor proceduri [10, p.31].

Într-o altă viziune, „controlul constituționalității legilor” presupune ansamblul dispozițiilor normative, prin care se organizează verificarea conformității cu Constituția, afit a fiecărei legi, în totalitatea ei, cât și a fiecărei prevederi dintr-o lege și, drept consecință, înlăturarea legii sau a dispoziției dintr-o lege, a căror neconformitate cu Constituția a fost constatată [7, p.482].

Reținându-ne atenția și asupra acestei categorii, considerăm necesar a distinge sintagma „controlul constituționalității legilor” de „controlul constituționalității” (întâlnit în doctrină și drept „control constituțional”), cu precizarea că acestea se află în raport de la parte la întreg. Controlul constituționalității este o categorie mai largă (cuprinzând în sine controlul constituționalității legilor) și, în viziunea noastră, constituie esența activității juridictionale exercitate de către Curtea Constituțională. Cu alte cuvinte, Curtea își exercită atribuțiile sale funcționale prin intermediul realizării controlului constituționalității [7, pp. 482-483].

Un alt termen, tot mai frecvent utilizat în literatura de specialitate, este „contenciosul constituțional”. Această noțiune trimite la ideea de litigiu, conflict juridic sau contestație. Contenciosul constituțional poate fi înțeles în două sensuri:

- într-un sens larg, acesta cuprinde orice conflict juridic de natură constituțională [11, p. 26]: contenciosul electoral, conflictele dintre autorități („contenciosul separației orizontale a puterii”), conflictele dintre federație și statele membre („contenciosul separației verticale a puterii”) și contenciosul drepturilor și libertăților fundamentale.

- într-un sens restrâns (cel mai frecvent utilizat în doctrină și practică), contenciosul constituțional se identifică cu procedurile de control al constituționalității legilor, pe cale de acțiune sau pe cale de excepție, anterior sau posterior intrării în vigoare a legii.

Contenciosul constituțional are un caracter predominant obiectiv. Ceea ce se contestă este legitimitatea unei norme din punctul de vedere al conformității ei cu Constituția. Cu toate acestea, mai ales în cadrul formelor de acces al persoanelor la justiția constituțională, contenciosul constituțional păstrează și o dimensiune subiectivă, în măsura în care acest acces este subordonat existenței unui interes. Unii autori au afirmat că, în cazul contenciosului constituțional, aspectul „contencios” nu este afit de pronunțat, ca urmare a „numărului uneori indefinit de părți, de litigii și deoarece natura juridictională a instanței însărcinate cu acest contencios este uneori subiect de discuție”.

Cercetătorul G. Drago definește contenciosul constituțional ca fiind „ansamblul litigiilor asupra unei contestații a constituționalității actelor subordonate Constituției, precum și procedeele și tehnicile care au ca obiect soluționarea acestor contestații” [7, pp. 484-485]. O definiție mai restrânsă propune D. Turpin, potrivit căruia contenciosul constituțional „se limitează la deciziile juridictionale costituționale”. [12, p. 17-18]

Această definiție, potrivit cercetătoarei B. Selejan-Guțan, prezintă inconvenientul de a nu include ansamblul normelor care conduc la pronunțarea deciziilor menționate, norme care fac parte din contenciosul constituțional ca instituție a dreptului constituțional. Respectiv, ea definește contenciosul constituțional ca fiind ansamblul regulilor, instituțiilor și procedurilor în care se circumscrie soluționarea de către autoritatea de juridicție constituțională, prin decizii obligatorii, a

conflictelor cu caracter constituțional [10, pp. 32-34].

Generalizând noțiunile analizate, conchidem [7, p.484] că justiția constituțională presupune activitatea juridictională desfășurată de către Curtea Constituțională (unica autoritate de juridicție constituțională), prin intermediul controlului de constituționalitate, în vederea aprecierii constituționalității legilor și a altor acte normativ-juridice și soluționării conflictelor constituționale (contenciosului constituțional), în scopul asigurării și protecției legalității constituționale (constituționalității). Supremația Constituției scopul major al justiției constituționale.

Din cîte se cunoaște, apariția Constituției în lume s-a produs în contextul unor eforturi, idei și teorii de mare valoare, printre care separația puterilor, domnia legii, reprezentativitatea și drepturile naturale ale omului au avut o relevanță aparte.

Apariția Constituției a implicat nemijlocit și supremația sa. Iar aceasta, ca trăsătură ce exprimă poziția supraordonată a Constituției nu numai în sistemul de drept, ci în întregul sistem social-politic nu este o simplă teorie, ci o realitate juridică incontestabilă ce trebuie asigurată și garantată. Pe cale de consecință, autoritățile juridictionale au apărut astfel, s-au impus și confirmat în timp ca fiind veritabile garanții ale supremației Constituției [8, pp. 5-6]. Afit în practică, cât și în doctrină este general admis că un act normativ trebuie emis/adoptat de autoritatea publică competentă, în limitele competenței prevăzute de lege, cu respectarea procedurii legale și, mai ales, cu respectarea dispozițiilor din actele juridice normative ierarhic superioare (fapt ce îi determină legalitatea acestuia). Verificarea respectării acestei exigențe este posibilă la nivelul tuturor autorităților din sistemul ierarhiei statale, prin activitatea de conducere și control desfășurată de către conducerea

autorităților sau de structurile specializate ale acesteia.

Cu toate acestea însă, în momentul în care supremația Constituției s-a afirmat ca regulă fundamentală a sistemului juridic s-a pus și problema controlului (din oficiu sau la sesizare) a conformității actelor normative cu Constituția [8, p. 6]. De la început, un asemenea control se putea efectua fără probleme în sistemul ierarhiei statale.

Dar totul se oprea la nivelul legii, știut fiind că deasupra parlamentului nu mai există nicio altă autoritate, dintotdeauna recunoscându-i-se acestuia o anumită preeminență, exprimată în special prin sintagma „organ reprezentativ suprem al poporului”.

Respectiv, s-a pus problema cine poate controla „legalitatea” legii ca act juridic și, în special, concordanța sa cu dispozițiile Constituției. Acest control era necesar dată fiind valoarea Constituției de a fi Lege Fundamentală, Legea Legilor, baza juridică a legislației, Legea Supremă în care este înscris chiar contractul social. S-au conturat astfel două soluții [7, p. 486]:

- fie lăsarea legii în afara vreunui control, oferindu-se posibilitatea parlamentului să se manifeste ca o putere absolută și nelimitată (soluție evident contrară principiului separației puterilor);

- fie găsirea unei „formule» care, respectând poziția parlamentului în stat, să valorifice supremația Constituției, echilibrul puterilor și, mai ales, să garanteze libertățile umane.

Cele mai luminoase minți ale omenirii au imaginat și au creat astfel instituția „controlului constituționalității legilor”.

Prin esență, acest control presupune activitatea de verificare a corespunderii legilor și altor acte normative cu Constituția. În concret, el implică depistarea și constatarea neconformității legilor și a altor acte normative cu Constituția și înlăturarea acestora (de obicei prin declararea lor ca fiind neconstituționale și, respectiv, ca fiind lipsite de forță juridică).

Astfel, esența controlului constituționalității constă în asigurarea supremației Constituției [13, p. 221-222], constituind, totodată, și un mecanism de protecție și apărare a Constituției [20, p. 11]. Dacă justificarea instituției în cauză și exigențele sale au ridicat puține probleme, în schimb s-a dovedit a fi delicată și controversată problema de a ști „cine” să efectueze acest control.

Este vorba de stabilirea unei autorități căreia, în afară de profesionalism, să nu-i lipsească cutezanța, curajul, știut fiind că, prin tradiție, parlamentele resping ideea controlului lor, control venit „din afară”. Unele constituții au încredințat misiunea acestui control chiar parlamentului, o soluție politică privită cu mari rezerve de ordin științific pentru multe motive, printre care [9, p. 7]:

- neîncrederea în corectitudinea soluțiilor;
- imposibilitatea de a fi judecator în propria cauză;
- parlamentul este pus în situația de a-și critica propriile legi;
- lipsa unor sancțiuni în cazul în care parlamentul nu și-ar îndeplini această misiune.

De aceea, cu timpul, s-a impus, mai ales, controlul juridictional, realizat fie prin instanțe din sistemul puterii judecătorești, fie prin autorități juridictionale distincte și specializate, denumite frecvent: curți constituționale, tribunale constituționale, curți de arbitraj [9, pp. 7-9]. În sens larg, după cum remarcasem ceva mai sus, controlul constituționalității într-o anumită măsură poate fi realizat de către diferite autorități ale statului: șeful statului, parlament, guvern, avocatul parlamentar, Curtea Supremă de Justiție, alte instanțe judecătorești, precum și autoritățile administrației publice locale [17, p. 171].

La acest capitol, în studiile de specialitate s-au realizat diferite clasificări ale organelor ce dispun

de competența exercitării controlului constituționalității. Într-o primă opinie, se recunoaște existența a trei feluri de control:

- 1) control prin opinia publică;
- 2) control politic;
- 3) control juridictional.

În a doua opinie se vorbește despre:

- 1) control politic și
- 2) control juridictional.

Într-o a treia viziune se face distincție între:

- 1) control politic;
- 2) control parlamentar și
- 3) control judiciar.

Destul de relevantă este și clasificarea întîlnită în doctrina rusă, în care se susține [15, p. 354]:

- în primul rînd, controlul constituționalității este exercitat de către șeful de stat, parlament și guvern, acesta fiind denumit control general-politic;

- în al doilea rînd, controlul constituționalității este exercitat de către organe specializate a căror hotărîri însă nu sînt definitive. Acest control are un caracter preventiv și consultativ. Un asemenea organ a fost Comitetul controlului de constituționalitate din fosta URSS, Consiliul Constituțional în Franța etc.;

- în al treilea rînd, controlul constituționalității este exercitat de către instanțele judecătorești (instanțe de drept comun și instanțe specializate - Curți Constituționale).

În pofida acestei diversități de forme de control, totuși, în dreptul constituțional contemporan, termenul de „control al constituționalității”, de obicei, este întrebuintat în sens restrîns, desemnînd verificarea constituționalității actelor normative de către un organ judiciar sau cvasijudiciar independent față de puterea legislativă și executivă (adică Curtea Constituțională).

Specificul controlului constituționalității exercitat de către instanțele judecătorești de drept comun rezidă în faptul că acestea îl realizează în procesul examinării cazurilor concrete deferite justiției,

potrivit procedurii judiciare obișnuite (controlul descentralizat (difuz) sau de către instanțele judecătorești supreme potrivit unei proceduri speciale (control centralizat)). Sub acest aspect, în unele de state, mai ales din cadrul sistemului de drept anglo-saxon (SUA, Norvegia, Argentina etc.), orice instanță judecătorească poate recunoaște o lege sau un alt act normativ (chiar individual) ca fiind neconstituțional [18, p. 80], în schimb, doar hotărîrea instanței judecătorești supreme este obligatorie pentru toate celelalte instanțe [19, p. 53].

Un avantaj important al acestei forme de control constă în posibilitatea adresării în instanță a oricărei persoane parte la procesul judiciar [20, p. 40]. În ceea ce privește organele specializate curțile constituționale (caracteristice modelului european), acestea dispun de o jurisdicție specială și exercită (realizează) controlul constituționalității prin intermediul unei proceduri judecătorești constituționale justiția constituțională.

Sub acest aspect, în studiile de specialitate, justiția constituțională este evaluată ca fiind forma supremă a controlului constituționalității [13, p. 25], iar însuși Curtea Constituțională este recunoscută drept organ ce face parte din mecanismul exercitării puterii de stat în ansamblu. Valoarea și importanța instanțelor specializate a curților constituționale, sînt înalt apreciate în lumea contemporană, considerîndu-se că ele constituie o garanție fundamentală a păcii și a consensului politic din cadrul unei societăți.

Mai mult, independența instanței constituționale față de puterea legislativă, executivă și judecătorească a determinat specialiștii să identifice justiția constituțională ca o ramură distinctă a puterii de stat „puterea de control” [21, p.15]. Curtea constituțională este considerată, din acest punct de vedere, ca cea mai puternică autoritate a statului, deoarece, ca instanță de control, atît în raport cu Guvernul,

cît și cu legislativul, are dreptul la ultimul cuvînt decisiv declarînd neconstituționale actele acestora în virtutea necorespunderii cu Constituția și astfel lipsindu-le de forță juridică. În prezent, niciun stat ce s-a declarat de drept nu poate să nu instituie în sistemul său de autorități un organ care să exercite controlul constituționalității.

De fapt, un asemenea organ este menit să asigure principiul supunerii statului față de drept, deoarece un element component important al competenței acestuia sînt prerogativele de verificare a conformității actelor normative emise de organele statului cu Constituția. Statul de drept este, prin esență, constituit dintr-un sistem de garanții ce protejează societatea civilă de ingerința abuzivă și ilegală a autorităților statului.

Asemenea garanții, care concommitent constituie și trăsături ale statului de drept, sînt, în primul rînd, supunerea statului față de drept, altfel spus „dictatura legalității” și, în al doilea rînd, separația puterilor în condițiile prezenței obligatorii a unui organ specializat de control al constituționalității. Ca un element necesar al principiului separației puterilor în stat [22, p. 123] și al sistemului de „frîne și contrabalante”, în prezent controlul constituționalității a devenit practic un atribut indisolubil al statului democratic și în majoritatea statelor este realizat de către justiția constituțională specializată.

Cel mai important e că organul controlului constituționalității este chemat să restabilească echilibrul dintre ramurile puterii și a sistemului „frînelor și contrabalanțelor”. Altfel spus, controlul constituționalității și justiția constituțională sînt necesare acolo unde devine oportună intervenția instituțiilor de control jurisdicțional speciale în activitatea normativă, în primul rînd a puterii legislative, precum și în scopul asigurării unui control eficient asupra activității guvernului ca exponent principal al puterii

executive. Scopul major al justiției constituționale constă în asigurarea supremației Constituției în sistemul izvoarelor de drept, precum și conformitatea activității tuturor organelor de stat cu Constituția.

Justiția constituțională este una dintre garanțiile de soluționare legală a conflictelor politice care pot apărea în societate, apărarea drepturilor și libertăților împotriva unor posibile încălcări ale omului de către legislativ și executiv, pentru asigurarea dreptului regimului social și statului în ansamblul său.

Respectiv, se poate susține că, la moment, justiția constituțională constituie un element indispensabil al statelor democratice contemporane, deoarece Curtea Constituțională reprezintă un organ de stat ce realizează protecția judiciară a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului. În concluzie, subliniem că indubitabil instanțele judecătorești și organele de ocrotire a ordinii de drept au o influență enormă asupra stării legalității în cadrul statului, un rol distinct în acest proces totuși revine justiției constituționale în virtutea specificului statutului juridic și a competențelor legale.

Aceasta deoarece jurisdicția constituțională are, ca obiect principal al activității sale Constituția, adică legea legilor care, în primul rînd, asigură legalitatea în cadrul statului.

Prin urmare, de organizarea funcționării jurisdicției constituționale în mare parte depinde și starea legalității. Și, totodată, imperfecțiunea justiției constituționale destul de negativ se răsfrînge asupra stării legalității în ansamblu. Studiarea rolului justiției constituționale în asigurarea legalității în statul de drept ne-a permis să formulăm următoarele concluzii:

- în perioada contemporană, legalitatea constituțională (constituționalitatea) reprezintă un element central și indispensabil al statului de drept. Dat fiind pericolul absolutizării principiului legalității

(demonstrat destul de clar de istorie), legalitatea constituțională intervine ca o garanție fundamentală a legalității, presupunând conformitatea actelor normative și a proceselor de exercitare a puterii cu Constituția.

- Legalitatea constituțională presupune un regim politico-juridic, bazat pe un nivel înalt de cultură juridică, în cadrul căruia este asigurată supremația Constituției, sunt protejate normele, principiile și valorile constituționale, sînt sancționate eventualele încălcări ale acestora.

Concluzii. Legalitatea constituțională reprezintă o parte importantă a legalității în cadrul statului (un segment situat la nivelul activității legislative și normative), ea avînd menirea de a asigura calitatea legii ca fundament al legalității, caracterul constituțional al conținutului acesteia, precum și a practicii de aplicare a ei în realitatea vieții sociale. Asigurarea legalității constituționale constituie astfel o premisă, o condiție obligatorie pentru afirmarea regimului legalității într-un stat de drept democratic, fiind garanția principală a realizării și protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Actualmente, necesitatea identificării legalității constituționale este pe deplin justificată, dat fiind rolul major recunoscut al Constituției, tendința de consolidare a acțiunii directe a normelor constituționale, precum și existența unui mecanism concret menit să o garanteze, să o asigure și restabilească în caz de încălcare justiția constituțională.

Asigurarea constituționalității în cadrul statului depinde în mod substanțial de cîteva momente:

- promovarea concepției și principiului legalității constituționale (constituționalității);
- formarea culturii constituționale;
- jurisdicție constituțională cu autoritate;
- instituție eficientă de răspundere constituțională care să asigure

sancționarea inevitabilă a încălcărilor normelor constituționale.

Răspunderea constituțională, ca element important al mecanismului de asigurare a legalității constituționale, are menirea de a proteja normele și valorile constituționale, de a preveni și sancționa concentrarea puterii, de a impune statului respectarea drepturilor și libertăților omului și cetățeanului, de a restabili legalitatea constituțională. Rolul major al justiției constituționale în cadrul unui stat de drept este determinat de:

- independența jurisdicției constituționale față de cele trei ramuri ale puterii;
- competența acesteia de a asigura realizarea principiului separației puterilor în stat;
- controlul constituționalității exercitat asupra actelor normative și a procedurilor de exercitare a puterii; protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului față de abuzurile puterii.

Referințe bibliografice

1. Costachi Gh., Direcții prioritare ale edificării statului de drept în Republica Moldova. Chișinău 2005
2. Deleanu I. Justiția constituțională. București: Lumina Lex, 2001.
3. Duhael O., Meny Y. Dictionnaire constitutionnel. Paris: PUF, 1992.
4. Eisenmann Ch. La justice constitutionnelle et la Haute Cour Constitutionnelle d'Autriche. Paris: Economica, PUAM, 1986.
5. Fromont M. La justice constitutionnelle dans le monde. Paris: Dalloz, 1996.
6. Favoreu L, Gaia R, Ghevontian R., Mestre J.-L, Pfersmann O., Roux A., Scoffoni G. Droit constitutionnel. 2e édition. Paris: Dalloz, 1999.
7. Railean P., Mecanismul jurisdicțional de asigurare a legalității în statul de drept. Chișinău 2015
8. Muraru I., Constantinescu M. Curtea Constituțională a României. București: Albatros, 2001, p. 10.
9. Kelsen H. Le controle de constitutionnalite des lois. Une etude comparative de Constitutions autrichienne et americaine. In: R.F.D.C, 1990, nr. 1, p. 28.
10. Selejan-Guțan B. Excepția de ne-

constituționalitate. București: All Beck, 2005, p. 30.

11. Mathieu B., Verpeaux M. Contentieux constitutionnel des droits fondamentaux. Paris: LGDJ, 2002, p. 26.

12. Turpin D. Contentieux constitutionnel. 2e edition. Paris: PUF, 1994, p. 17-18. 1162 Selejan-Guțan B. Excepția de neconstituționalitate. București: All Beck, 2005, p. 32-33.

13. Арутюнян Г.Г., Баглай М.В. Конституционное право: Энциклопедический словарь. Москва: Норма, 2006, p. 221-222.

14. Батеева Е.В. Законность и конституционная юстиция в современной России-. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2003, p. 15. пворайлян П. Роль конституционного контроля в реализации принципа разделения и взаимодействия властей в РМ. В: Закон и Жизнь, 2013, № 4, p. 21-22.

15. Морозова Л.А. Теория государства и права. Учебник. Москва: Юристъ, 2003, p. 354.

16. П., Костаки Г. Роль конституционного правосудия в обеспечении законности и повышения правовой культуры общества. în: Legea și Viața, 2014, №3, p. 11.

17. Кисеев Н. Конституционная юрисдикция в Республике Молдова: размышления и практические рекомендации. В: Reintegrarea Moldovei: soluții și modele. Chișinău: TISH, 2005, p. 171.

18. Чиркин В.Е. Конституционное право: Россия и зарубежный опыт. Москва, 1998, p. 80.

19. Шаповал В.Н. Сущностные характеристики конституционного контроля. Конституционное Правосудие, 2005, № 1, p. 53.

20. Райлян П. Модели правовой охраны Конституции. В: Закон и Жизнь, 2011, nr. 2, p. 40.

21. Соколов А.Н. Правовое государство: от идеи до ее материализации. Калининград: Янтарный сказ, 2002, p. 248.

22. Клишас А.А. Принцип разделения властей как концептуальная основа институционализации системы конституционного контроля и конституционного правосудия. В: Вестник Санкт-Петербургского университета МВД России, 2006, №4(32), p. 136.

23. Мырзалымов Р.М. Конституционное правосудие и права человека. В: Вестник Российского университета дружбы народов. Серия юридические науки. Москва, 2013, № 1, p. 80.